

12:e söndagen efter Trefaldighet

Predikan 2024-08-18

Kyrkoherde Sten Rydh,

Evangelisk-Lutherska Kyrkan i Sverige.

Dagens ämne: Tungans bruk

Epistel: 2 Kor. 3:4–8, 17–18

Evangelium: Mark. 7:31–37 Effata.

I Guds, Faderns, + Sonens och den helige Andes, namn. Amen.

Bön: Käre himmelske Fader! Tack att du genom ditt ord och din Ande vill öppna våra hjärtan. Tack för att du har gett oss detta ord rent och klart liksom silvret i degeln som är renat sju gånger. Rena också vårt tal genom ordet så att vi på rätt sätt tackar, lovar och prisar dig. Genom din Son, Jesus Kristus, vår Herre och Frälsare. Amen

Evangelium: Mark.7:31–37.

31 Vid den tiden lämnade Jesus Tyrus område och tog vägen över Sidon och gick sedan genom Dekapolis område till Galileiska sjön. 32 Och man förde till honom en som var döv och nästan stum och bad att han skulle lägga handen på honom. 33 Då tog han honom åt sidan, bort från folkskaran, stoppade fingrarna i hans öron, spottade och rörde vid hans tunga 34 och såg upp mot himlen, suckade och sade: "Effata!" – det betyder: Öppna dig! 35 Genast öppnades hans öron och hans tunga löstes, och han talade tydligt och klart. 36 Jesus förbjöd dem att tala om detta för någon, men ju mer han förbjöd dem, desto ivrigare var de att göra det känt. 37 Och folk blev utom sig av häpnad och sade: "Allt han har gjort är gott. De döva får han att höra och de stumma att tala."

Denna dags texter handlar om tungans bruk, om vårt tal. Viktigt är då att det tal vi använder varje dag är en Guds gåva. Redan i skapelsen skänkte Gud denna gåva till Adam och Eva. Det är en gåva som också bekräftar människans ställning som skapelsens krona. Det står ju att Gud skapade människan till sin egen avbild (1 Mos. 1:27). Och Gud gav människan befallningen att råda över hela skapelsen. Det står: ""Var fruktsamma och föröka er och uppfyll jorden! Lägga den under er och råd över fiskarna i havet, över fåglarna under himlen och över alla djur som rör sig på jorden!" Till detta rådande hör särskilt talet, språket. Genom denna underbara gåva kan människan åstadkomma allt som hör till begreppen teknik, kultur, musik, litteratur, historia, kommunikation, vetenskap, forskning m.m.

Men framför allt är talet och språket en gåva som gör att vi kan höra och förstå Guds eget tal. Detta tal står över allting annat. Det är Guds eviga ord som i skapelsens början ljöd med det mäktiga: Varde ljus! Så började Guds skapelseverk under de sex dagarna alltid med att Gud talade. Gud sade – och det stod där. Han är skapelsens Herre, som med ett enda ord frambringade hav och land, jordens grönska, fiskar och fåglar, djuren på land och till sist människan. Ja, han är också den som har skapat den oräkneliga skaran av heliga änglar. Med sitt ord uppehåller han också detta varje dag.

Det kännetecknande för Guds skapelseord är att det är klart, tydligt och mäktigt. När Gud säger någonting så sker det verkligen precis som han har sagt. Det är inte som hos människor, att mycket av det vi säger bara är löst prat. Vi lovar en sak, men

sedan håller vi det inte. Vi försäkrar att något är sant, men det var lögn. Vi ger ett löfte, men efteråt säger vi att det bara var en målsättning.

Men så var det inte från början. Adam skapades verkligen till Guds avbild. Om inte syndafallet hade skett skulle alla människor efter Adam ha haft ett rent och gott tal. Sådan var Guds gåva från början.

Men djävulen avföll från Gud och tog många änglar med sig i fallet. Så lockade han först Eva och sedan Adam. Han använde sig av den bedrägliga lockelsen med orden: Skulle Gud ha sagt? Han ifrågasatte Guds eget ord. Hans lögnaktiga, falska beteende gjorde att Eva föll och lyssnade på ormen och ifrågasatte vad Gud hade befallt. Hon såg ju att frukten på det förbjudna trädet var så lockande och att något helt annat än vad Gud hade sagt skulle ske om hon åt av den. Djävulen lovade att hon då skulle bli som Gud! Så syndade hon öppet och direkt mot Guds befallning och lockade sedan Adam att göra detsamma.

Följden blev förödande för hela mänskligheten. Synden var inte bara Evas och Adams utan det var en synd som fortplantades till hela människosläktet. Detta vill ingen höra talas om. I alla tider har man vänt sig mot Bibelns lära om arvsynden. Man har vänt sig direkt mot Gud och anklagat honom för detta i stället för att bekänna att synden var människans egen synd och hennes eget uppror mot Gud.

Guds ord talar klartext om synden. ”Se, i synd är jag född, och i synd blev jag till i min moders liv (Ps. 51:7). ”Ty mitt folk har begått en dubbel synd: De har övergivit mig, källan med det levande vattnet, och gjort sig usla brunnar som inte håller vatten” (Jer. 2:13). ”Det är din ondska som tuktar dig, och ditt avfall som straffar dig. Inse därför och tänk på hur ont och bittert det är att du överger Herren, din Gud, och inte fruktar mig, säger Herren, Herren Sebaot” (v. 19). ”Om du än tvättar dig med soda och tar aldrig så mycket såpa, syns ändå din synds fläckar inför mig, säger Herren, Herren” (v. 22). ”Det står skrivet: Ingen rättfärdig finns, inte en enda ingen förståndig finns, ingen finns som söker Gud. Alla har avvikit, alla har blivit fördärvade. Ingen finns som gör det goda, inte en enda” (Rom. 3:10–12). ”Därför är det så: Genom en enda människa kom synden in i världen och genom synden döden, och så kom döden över alla människor, eftersom alla hade syndat” (Rom. 5:12).

Gud kunde med rätta straffa hela det syndiga, avfallna människosläktet. Syndens straff är döden och Gud är inte orättvis när han låter döden komma över alla människor. Till döden hör då inte bara den kroppsliga och andliga döden, utan också den eviga döden, förtappelsen. Gud visade också med sin allvarliga dom på Noas tid att Guds straff över synden är förfärande (1 Mos. 6–7). Alla som inte vill lyssna till Guds ord blev straffade med den förskräckliga floden som utplånade allt mänskligt liv. Så var det också på Sodoms och Gomorras tid då alla som vägrade att lyssna på Gud och lyda honom förgjordes med eld och svavel som regnade från himlen (1 Mos. 19). Jesus säger också med anledning av katastrofen i Siloam då ett torn föll och dödade 18 personer: ”Menar ni att de var större syndare än alla andra invånare i Jerusalem? Nej, säger jag er, men om ni inte omvänder er, kommer ni alla att gå under på samma sätt” (Luk. 13:4f).

Inför dessa förskräckliga domsord i både gamla och nya testamentet måste vi liksom lärjungarna en gång fråga oss: Vem kan då bli frälst? (Matt. 19:25). Jesus sade

då: ”För människor är det omöjligt, men för Gud är allting möjligt” (v. 26). Gud älskade världen så högt att han sände sin ende Son, Jesus Kristus. Jesus pekade på hur folket som blivit bitna av ormar i öknen fick liv genom att se på kopparormen som Mose satt upp på Guds befallning. Han sade: ”Liksom Mose upphöjde ormen i öknen, så måste Människosonen bli upphöjd, för att var och en som tror på honom skall ha evigt liv. Ty så älskade Gud världen att han utgav sin enfödde Son, för att den som tror på honom inte skall gå förlorad utan ha evigt liv. Inte sände Gud sin Son till världen för att döma världen utan för att världen skulle bli frälst genom honom” (Joh. 3:14–17).

Detta är det oväntade, det för oss orimliga! Det är Guds eget evangelium som nu också ljuder i dagens evangelietext om den dövstumme pojken. Här säger Jesus på arameiska: *Effata! Öppna dig!* Evangelisten har särskilt velat lyfta fram att Jesus sa exakt de orden och därför inte översatt dem till grekiska som han annars gör. Det står först att Jesus *”tog honom åt sidan, bort från folkskaran, stoppade fingrarna i hans öron, spottade och rörde vid hans tunga”*. Jesus gjorde säkert detta för att visa att det var just pojkens öron och tunga saken gällde. Så såg han upp mot himlen, mot sin himmelske Fader och suckade. Med detta visade han på sin enhet med Fadern och på bönens kraft. Så uttalar han det enda ordet: *Effata!* Och precis som det i skapelsen räckte med ett enda ord för att skapa ljuset eller de andra skapelseverken, så räckte det här med det enda lilla ordet: *Effata!* Öppna dig. Liksom i skapelsen skedde här undret på en gång: *”Genast öppnades hans öron och hans tunga löstes, och han talade tydligt och klart.”* (v. 35).

Nu står det inte i vår text något om syndernas förlåtelse, vilket det annars ofta gör i samband med Jesu underverk. Dessa två är i och för sig helt oberoende av varandra. När Jesus gjorde sina under förhöll sig människorna helt olika. Somliga trodde på honom som Frälsaren, medan andra förkastade honom och blev förbittrade. Jesu underverk var framför allt en bekräftelse av att han var Messias. Han gjorde sina under så att det klart framgick att alla GT:s profetior blev uppfyllda genom honom. Detta påpekas om och om igen av evangelisterna. Men undren var också till för att visa Jesu kärlek mot alla människor. Därför botade Jesus väldigt många samtidigt som han förkunnade evangelium. Så skriver Matteus: ”Jesus vandrade omkring i hela Galileen och undervisade i deras synagogor och predikade evangeliet om riket och botade alla slags sjukdomar och krämpor bland folket. Ryktet om honom gick ut över hela Syrien, och man förde till honom alla som led av olika slags sjukdomar och plågor, besatta, månadssjuka och lama, och han botade dem” (Matt. 4:23f).

Så kan vi vara säkra på att Jesus under hela sin minst treåriga predikoverksamhet hela tiden gjorde dessa två saker. Han förkunnade evangelium och gjorde under av olika slag. Han undervisade i bergspredikan särskilt om lagen men ofta predikade han om syndernas förlåtelse. Särskilt tydligt blev detta när han till en enskild människa uttalade orden ”Dina synder förlätas dig”. Detta visar klart att Jesus har kommit för att ge den enskilda människan denna gåva som innebär förlåtelse, omvändelse, pånyttfödelse och evigt liv. Botandet av den dövstumme pojken var en bekräftelse på att Jesus är den utlovade Messias som både gör kroppsliga under men också och framför allt det större undret, som innebär att han skänker syndernas förlåtelse, evigt liv och salighet.

Så är den avgörande frågan hur detta kan gälla oss idag? På vilket sätt kan vi tvåtusen år senare ha nytta av allt det som Jesus gjorde då? Hur kan vi vara säkra på att det gäller också oss? Skriften lär:

1. *Guds tal gäller i alla tider.*
2. *Guds tal gäller var och en personligen.*
3. *Guds tal förvandlar också vårt tal.*

1. Guds tal gäller i alla tider.

Sedan alla profetiorna i GT uppfyllts av Kristus kallar han sina apostlar och deras efterträdare att predika om detta i alla tider. ”Sedan Gud i forna tider många gånger och på många sätt hade talat till fäderna genom profeterna, har han nu i den sista tiden talat till oss genom sin Son” (Hebr. 1:1). Budskapet i GT var att den kommande Messias skulle försona hela världens synd. Kvinnans säd skulle trampa sönder ormens huvud. Genom detta evangelium blev alla troende frälsta i GT. När sedan Jesus kom som världens Frälsare gav han apostlarna uppdraget att vittna om vad hans lidande, död och uppståndelse innebar. Han sände i pingsten den helige Ande på ett särskilt sätt så att allt vad apostlarna lärde skulle vara sant och visst, utan fel och brist, ingivet av den helige Ande. Jesus sade till dem: ”Men när han kommer, sanningens Ande, då skall han föra er in i hela sanningen. Ty han skall inte tala av sig själv, utan allt det han hör skall han tala, och han skall förkunna för er vad som kommer att ske” (Joh. 16:13). Och före sin himmelfärd sade Jesus till apostlarna: ”*Jag har fått all makt i himlen och på jorden. Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar! Döp dem i Faderns och Sonens och den helige Andes namn och lär dem att hålla allt vad jag har befallt er. Och se, jag är med er alla dagar intill tidens slut.*” (Matt. 28:18–20).

Jesus visar här att hela hans lära, allt vad han hade befallt, skulle predikas av apostlarna intill världens ände. Därmed inbegriper han inte bara de tolv, som inte kunde leva så länge, utan också alla deras efterträdare i ämbetet. Paulus hänvisar till Psaltarens ord (Ps. 68:19) när han betonar att Kristus genom sin uppståndelse har skänkt den kristna församlingen herdar och lärare för alla tider. ”Och han gav några till apostlar, andra till profeter, andra till evangelister och andra till herdar och lärare. De skulle utrusta de heliga till att utföra sin tjänst att bygga upp Kristi kropp (Ef. 4:11f). Detta är nya testamentets ämbete, om vilket Jesus själv ber i sin översteprästerliga förbön: ”*Men inte bara för dem [apostlarna] ber jag, utan också för dem som genom deras ord kommer att tro på mig.*” (Joh. 17:20). Apostlarnas ord skall alltså predikas i alla tider och därför gäller allt vad Jesus gjorde och lärde också oss idag. Han gjorde allt detta för vår skull, för att det sedan också skulle predikas i alla tider i den kristna kyrkan.

2. Guds tal gäller var och en personligen.

När Jesus sade Effata! var det för att just den pojken öron och tunga skulle botas. Med sina fingrar rörde Jesus vid hans öron och mun så att pojken kunde se och känna att det gällde honom personligen. Så skedde undret just med honom personligen. Så är det också när evangelium förkunnas. Det sker då inte bara i en allmän predikan och undervisning då man felaktigt menar att det sedan är upp till var och en att

genom egen avgörelse besluta sig för om man vill följa Jesus. Detta är omöjligt. Människan kan inte av egen kraft avgöra sig för Gud. Nej, det är som den store förkunnaren och teologen Ferdinand Walther så ofta framhöll: Även i predikan skall prästen tala så att den säkre syndaren förstår att endast lagen gäller honom. Men för den ångerfulle och bekymrade syndaren skall det rena evangeliet predikas utan all lag. Under pietismens tid på 1700-talet grundlades här två felaktiga vägar, som sedan dess har plågat den lutherska kyrkan.

Den första avvägen var att man sade att syndaren inte får tro förrän lagens förkrosselse har kommit tillräckligt djupt. Det var den s.k. *botpietismens* väg. Walther själv kom under dess inflytande under sina studieår i Tyskland. I den kristna studentgruppen hade man en glad och innerlig kristendom. Men så kom en något äldre, botpietistisk student som förklarade att man inte så där utan vidare hade rätt att ta till sig Guds löften. Först måste man låta lagen verka djupare så att en sann ånger inträdde. Följden blev att hela studentgruppen råkade in i svåra tvivel. Det tog också lång tid för Walther innan han med hjälp av Luthers skrifter kom ut ur denna förvirring.

Den andra avvägen var att man sade att evangelium direkt bör förkunnas för alla utan åtskillnad. Eftersom Kristus har dött för hela världen bör man direkt säga även till den ogudaktige som inte alls frågar efter Gud: *Dina synder är förlåtna!* Detta var den s.k. *tropsietismens* väg. Dess främste representant var greve Zinzendorff och den rörelse han grundade som kallas *herrnhutismen* efter hans gods Herrnhut. Lagen fick hos Zinzendorff en svag ställning och detta medförde också att evangelium kom att förkunnas på ett känslomässigt och ofta osmakligt sätt. Zinzendorff tog det inte så allvarligt med Guds befallning om att undvika villfarelser, och därför ordnade han en gemensam nattvardsgång där alla kunde delta oberoende av vilken konfession man tillhörde. Så kom tropsietismen att kännetecknas av ekumenism och en obiblisk kyrkosyn kombinerad med en felaktig hyperevangelism. Walther kom också att varna starkt för denna villfarelse.

Den rätta vägen är den som både Luther och Walther lärde, nämligen att dela lag och evangelium rätt. Lagen skall då predikas för de obotfärdiga och evangelium för dem som är bekymrade för sin synd. Walther pekar ofta på att så snart en åhörare visar tecken på ånger skall det rena evangeliet predikas utan villkor. Förebilden är Petrus predikan på pingstdagen. När människor fick ett styng i hjärtat av Petrus predikan frågade de: ”Bröder, vad ska vi göra?” Petrus svarade då: ”Omvänd er och låt er alla döpas i Jesu Kristi namn, så att era synder blir förlåtna. Då skall ni få den helige Ande som gåva.” (Apg. 2:38).

Men när trollkarlen Simon hade kommit till tro ville han sedan köpa den helige Andes gåva för pengar. Då predikade Petrus inte längre evangelium för honom utan lagen i dess hela stränghet. Petrus sade: ”Till fördärvet med dig och dina pengar, eftersom du menar att Guds gåva kan köpas för pengar. Du har inte någon del eller lott i den här saken, eftersom ditt hjärta inte är uppriktigt inför Gud. Vänd dig därför bort från din ondska och be till Herren. Kanske skall han förlåta dig vad du tänker i ditt hjärta. Jag ser att du är förgiftad av bitter galla och bunden med orättfärdighetens band.” (Apg. 8:20–23).

Ett annat exempel som visar hur evangelium kommer till den enskilda människan personligen är berättelsen om affärskvinnan Lydia. Hon brukade gå till ett ställe vid floden utanför Filippi där Paulus predikade. Hon tillhörde dem som inte var judar men som brukade lyssna på dem. Nu står det: ”Herren öppnade hennes hjärta, så att hon tog till sig det som Paulus predikade” (Apg. 16:14). Så blev denna omvändelse grunden för den kristna församlingen i Filippi. Lydia och hennes familj blev döpta och apostlarna fick sedan bo där. Lukas skriver: ”När hon och alla i hennes familj hade blivit döpta bad hon: ’Kom hem till mig och bo där, om ni anser att jag tror på Herren.’ Och hon övertalade oss.”

3. Guds tal förvandlar också vårt tal.

När Gud talar till oss så att vi blir omvända förvandlar han också våra liv och vårt tal. Lydia bad apostlarna enträget att de skulle komma och bo hos henne. Så var hennes första omsorg att sörja för den kristna församlingen och dess ämbete. Hon använde sitt tal till en enträgen vädjan till apostlarna, och hon övertalade dem. Så kan och bör vi vara ivriga i vårt tal för en god sak. Bibeln uppmanar oss att vi skall visa gästfrihet. Särskilt gäller detta mot våra kristna trossyskon. När vi gärna tar emot rätta kristna förkunnare som kommer med Guds rena och klara ord och när vi sörjer för deras uppehälle är det en frukt av evangelium. Det kan också vara så att vi hjälper medkristna att kunna komma till kyrkan om de bor långt borta.

När Gud har talat till oss och öppnat våra hjärtan vill vi gärna se till att detta tal också kommer till andra människor. Vi ser också hur Lydia tar hand om apostlarna sedan de blivit svårt misshandlade och kastade i fängelse. Det står: ”När Paulus och Silas hade kommit ut ur fängelset gick de hem till Lydia. Där träffade de bröderna och gav dem uppmuntran och tröst. Sedan for de vidare” (Apg. 16:40). Som kvinna var det inte Lydias sak att predika, trots att hon säkert var både skicklig och framgångsrik i sitt yrke som innebar att hon handlade med purpurtyger. Men hon hade gåvan att öppna sitt hem för apostlarna och andra. Så kan varje kristen också bidra på många sätt till att Guds tal förs vidare både i offentlig predikan, nådemedelsförvaltning och i det personliga vittnesbördet till andra människor.

För att Guds tal skall förvandla vårt tal är det framför allt viktigt att vi verkligen lär känna Guds tal och brukar våra biblar flitigt. Det står i Psaltaren: ”Herrens tal är ett rent tal, likt silver som rinner ner på jorden, luttrat i degeln, renat sju gånger” (Ps. 12:7). Silvret renades i biblisk tid i deglar då slaggen frånskildes från det rena silvret. I modern tid används en metod då malmen först smälts och sedan renas med cyanider. Poängen är att Guds ord i sig självt är så rent att det kan liknas vid det silver som renats inte bara en gång utan sju gånger! Ingenting kan vara renare och klarare än Guds ord! Men detta kan otron inte förstå. Otron framhåller istället att det finns mängder av fel i Bibeln och att de olika författarna alla har sina ”egna teologier”, som ofta strider mot varandra. Slutsatsen är att människans förnuft måste bedöma Bibelns ord för att skilja bort sådant som anses vara ”slagg”. När man väl har kapitulerat för en sådan bibelsyn finns det inte längre något rent och klart ord. Vem kan då veta om Jesus verkligen utförde de under som beskrivs i evangelierna? Vem kan veta om han säkert dog för våra synder och uppstod för vår rättfärdiggörelses skull? Nej, om inte

Herrens tal är rent i sig självt, kan det inte heller rena vårt tal och vår bekännelse. Då faller hela den kristna tron under förnuftets och otrons dom.

Men den som litar på Guds tal kan vara viss om att Jesus har rätt när han säger: ”Himmel och jord skall förgå, men mina ord skall aldrig förgå” (Luk. 21:33). När vi då hör evangelium kan vi vara vissa om att det är sant att alla våra synder är förlåtna i kraft av Jesu död och uppståndelse. Vi kan lita på att dopet är ett bad till ny födelse och förnyelse i den helige Ande. Vi kan lita på att biktfaderns ord i avlösningen är Guds eget tal till oss eftersom Jesus säger: ”Om ni förlåter någon hans synder, så är de förlåtna” (Joh. 20:23). Och vi kan lita på att brödet och vinet i nattvarden verkligen är Kristi kropp och blod eftersom det står: ”Medan de åt tog Jesus ett bröd, tackade Gud, bröt det och gav åt lärjungarna och sade: ’Tag och ät. Detta är min kropp.’ Och han tog en bägare, tackade Gud och gav åt dem och sade: Drick alla av den. Ty detta är mitt blod, förbundsblodet, som är utgjutet för många till syndernas förlåtelse” (Matt. 26:26–28).

Liksom Gud i skapelsen skapade allt genom sitt ord är hans ord verksamt både i predikan och genom sakramenten. Detta sker rent objektivt, även om vi inte tror det. Lagens ord om hela världens synd är sant även om ingen skulle tro det. Evangeliets ord om Kristi försoning för hela världen är sant även om ingen skulle tro det. När förkunnelsen stämmer överens med Guds ord är det verkligen Gud som talar genom prästens predikan – även om ingen av åhörarna tror vad ordet säger. Samma sak gäller dopet, avlösningen och nattvarden. Dopet skänker verkligen pånyttfödelse och frälsning, i bikten tillsägs verkligen Guds förlåtelse och i nattvarden blir verkligen Kristi kropp och blod närvarande när prästen på Kristi befallning upprepar instiftelseorden. Så är också löftet om syndernas förlåtelse verkligen ett objektivt och fast löfte även om vi inte tror det. Så är Guds ord och nådemedel i den kristna kyrkan inte ett resultat av subjektiva känslor utan av Guds eget handlande.

Men endast tron tar emot dessa gåvor. Det är som när en rik konung kommer med en stor gåva till en fattig tiggare. Tiggaren behöver inte göra någonting annat än att ta emot den erbjudna gåvan. Så kommer vi till Gud som fattiga, utblottade tiggare. Han lovar i ordet och sakramenten frälsning och evigt liv. Ja, han skänker också tron i våra hjärtan som gör att vi tar emot gåvan. Denna oförtjänta gåva gör att vi får en nya ande i våra hjärtan. Det är den nya människan, som älskar att höra Guds tal och leva efter det.

Amen.

Bön. Lovad vare Gud och välsignad i evighet, som med sitt ord har tröstat, lärt, förmanat och varnat oss. Hans helige Ande stadfäste ordet i våra hjärtan, att vi inte må vara glömska hörare, utan ordets görare, och så dagligen tillväxa i tro, hopp, kärlek och tålmod intill änden, och bli evigt saliga. Genom Jesus Kristus, vår Herre och Frälsare. Amen.